

Bodnár, Bertalan, painter

1969

SZABADSÁG

A REJTÉLYES LÁDA

March 1969

Irta: HALÁSZ PÉTER

Meglátogattam New York-i műtermében Bodnár Bertalant, a festőművészt, megtekintettem új képeit s azt a kísérleti rövidfilmjét, amelyet különleges eljárással készített s amelynek eredeti fény-kompozíciói valamilyen furcsa, víziószerű világűr-utazásra röpitik az embert, égitestek robbannak, üstökösök cikáznak, csillagok születnek s halnak, izzó színek s fények láva-ömlésének szünetlen áradatában. Lehet, hogy erről szól a kisfilm, lehet, hogy másról, az ilyen modern műfaji

Halász Péter

kísérleteknek prózában való megszövegezése egyértelmű a lehetetlenséggel. Miről szól egy szimfónia? Mindenki számára másról. Bodnár művészetében különösképpen becsülöm a kísérletező-kedvet és bátorságot: roppantul fogékony erre a mai, gyorsan változó korra s arra vágyik, hogy e kort fejezze ki munkáiban. Bodnár az, aki az ittélő magyar művészek között szellemileg talán leginkább otthonos New Yorkban, a város furcsasága, gyorsan muló divatai, olykor hóbortjai nem riasztják és tasztják, de inkább vonzzák és vizsgálódásra készítik.

Igazi művészi világpolgár lett ebből a szabolcs-megyei kisközségből elszármazott festőből, aki tizenhat esztendősen költözött fel Balsárról Budapestre, színekre, élményekre, tudásra ehésen. Rudnay Gyula növendéke volt, de alig mele-

gedett meg a fővárosban, már továbbált Párisba. A balsai parasztfiu azzal kezdte, hogy eredeti ötlettel lepte meg Páris: első kiállítását éjjelkor nyitotta meg. Páris, amely azt hiszi önmagáról, hogy már semmi meglepetés nem érheti, ezúttal meglepődött, olyannyira, hogy a kiállítás megnyitására lovasrendőr-osztagot kellett kivezényelni. Éjjeli tárlat: ilyen még nem volt Párisban.

— Főként fejekről készült festményeket állítottam ki azon az éjszakai tárlaton — mondja Bodnár — akkor az volt az erősségem: fejek festése. Arcok, emberi kifejezések, furcsák, vonzók, taszítók, barátságosak és riasztók. Volt a képek között egy arc, amelynek ezt a címet adtam: Éjjél. Különös, elvont, távoli és sejtelmes arc: csakugyan az éjjél rejtélyes és kiismerhetetlen hangulatát árasztva. Ezt a képet egy hindu vásárolta meg.

Párisból Havannába került Bodnár, ott újszerű metszet-technikájával aratott rendkívüli feltűnést és művei reprodukcióját hatalmas albumban jelentette meg egy kubai kiadó. Három esztendő múlva, az ötvenes évek elején vándorolt be Bodnár Bertalan az Egyesült Államokba. Itt fejlődésének új állomásai gyors ütemben követték egymást: a metszeteket impresszionista képek követték, majd különleges butortervek, most pedig az absztrakt kifejezésmód felé fordul feszült figyelemmel. Kisérletezik vele. Bodnárra nem lehet azt mondani, hogy "absztrakt festővé" vált, nem lehet beskatulyázni, iszonyodik mindentféle "izmustól", művészi kényszerzubbonynak tekinti mindet. De arra törekszik, hogy megértse az absztraktot s a látszólag érthetetlenben föllelje az értelmet. Érdekes példát mond erre:

— Néhány nappal ezelőtt elmentem egy kiállításra. Járva a tárlat szobáit, egyszerre csak beléptem egy szobába, amelynek közepén egy nagy, fekete láda állott. A láda magasabb volt, mint az ember s akkora, hogy alig maradt hely a tárlat-látogatók számára közte s a falak között. Az emberek, akik beléptek ebbe a helyiségbe s köztük jómagam is, kíváncsian nyujtogatták a nyakukat, hogy valamiképpen beleselkedjenek: mi van aládában. De a láda oly magasan tornyosult mindenki fölé, hogy lehetetlen volt belepillantani. Ekkor elindultak az emberek, hogy körüljárják és felfedezzék a láda titkát. De, mondom, oly terebélyes volt, hogy csak a falhoz lapulva lehetett körüljárni. Hátukkal tehát a falhoz lapultak az emberek s úgy, oldalazó léptekkel osonták körül újra meg újra, de hiába, minden oldalról csak a kiismerhetetlen fekete láda sima és áthatolhatatlan lapjai meredtek rájuk. Hazajöttem erről a kiállításról, annyira felkavart a dolog, hogy nem tudtam elaludni. Mi ez? — tépelődtem magamban — szélhámosság? Trükk? Szemfényvesztés? Másnap újra elmentem a kiállításra, harmadnap újra. Leküzdhetetlenül vonzott a fekete láda. S akkor egy napon, amint ott álltam egymagamban a kiállítási helyiségben, a falhoz tapadva, szembe a fekete ládával: egyszerre megértettem. Ez a fekete láda az életet jelképezi. A kíváncsiság, amellyel az emberek a nyakukat nyujtogatják, hogy belepillanthassanak s meglássák: mit rejt — voltaképpen az élettel, a helnapokkal szemben érzett mohó kíváncsisággal azonos. De mint ahogyan a jövőt áthatolhatatlan falak rejtik előlünk, ugyanugy a fekete láda titka is kifürkészhetetlen. Falhoz lapulva, hátunkkal támasztékot, biztonságot keresve osonunk körül újra és újra az élet rejtélyei és titkai körül, de mindenfelől ugyanaz a zárt, merev tilalom, ugyanaz a kifürkészhetetlenség mered vissza ránk. Nos... — mondja mosolyogva Bodnár — az én számómra ez tehát ennek a fekete ládának a mondanivalója. Lehet, hogy másnak mást

mond. De ami fontos: az, hogy gondolkozásra, töprengésre késztet, mágnesként vonz, kérdést ad föl és feleletet követel. Ez a modern művészet lényege. Semmit nem kínál készen. Nem szolgálja föl tálcán önmagát: ez vagyok, ezt jelentem, ezt ábrázolom. A mai zaklatott, kereső, töprengő, vajudó, önmagával is annyiszor megütköző világnak ez az egyik uralkodó kifejezési formája.

Mindebben lehet egyetérteni Bodnárral s lehet nem egyetérteni. Ő maga is szereti a vitát, az ellentmondást: olyankor tűzbe jön és színesen, érdekesen védi az álláspontját. Ennek a színes és szórakoztatóan sziporkázó stílusának köszönheti, hogy annyi barátja volt s van. Műterme falán képek sorakoznak egymás mellett: az egyikben Salvatort Dali társaságában, a másikon Jávor Pállal: írók, színészek, zenészek, festők, jávor megfordultak s megfordulnak Bodnár műtermében. A legjellemzőbbnek reá a rejtélyes ládával kapcsolatos leküzdhetetlen, égő kíváncsiságát vélem. Ez a kíváncsiság kíséri végig egész életén: Balsárról Pestre, Pestről Párisba, Párisból Kubába, onnan Amerikába. Hogy mi a művészet, azt nehéz megfogalmazni, de hogy alapvető motívuma az élettel szembeni emésztő kíváncsiság, az bizonyos. Először megtudni, hogy mi van a rejtélyes ládában — s aztán elmondani mindenkinek.

